

Representació mediàtica de les esportistes en els Jocs Olímpics: una revisió sistemàtica

Juana Salido-Fernández^{1*} , i Ana M. Muñoz-Muñoz¹

¹Institut Universitari d'Investigació en Estudis de les Dones i de Gènere. Universitat de Granada, Granada (Espanya).

Citació

Salido-Fernández, J. & Muñoz-Muñoz, A.M. (2021). Media Representation of Women Athletes at the Olympic Games: A Systematic Review. *Apunts Educación Física y Deportes*, 146, 32-41. [https://doi.org/10.5672/apunts.2014-0983.es.\(2021/4\).146.04](https://doi.org/10.5672/apunts.2014-0983.es.(2021/4).146.04)

Resum

Aquest estudi té com a objectiu realitzar una revisió sistemàtica de la literatura existent sobre la cobertura femenina durant els Jocs Olímpics. Per a això, s'han recollit un total de 144 registres de la base de dades Web of Science, que s'han cribrat a $n = 58$ per estudiar-los en profunditat. S'ha fet una anàlisi de contingut amb les dades recollides a partir de les següents categories temàtiques: evolució per anys de la producció científica, tipologies d'estudis duts a terme, països i regions amb més trajectòria en la temàtica, cites, autors i principals troballes i línies de futur. Els resultats van mostrar que els estudis tenen lloc principalment als Estats Units, sobretot els últims anys, amb especial incidència el 2015, en àrees com les ciències socials i la comunicació i centrats en bona mesura en la televisió, tot i que amb un creixent interès pels nous mitjans digitals. De forma general, aquests continuen trobant falta d'equitat en la quantitat de cobertura, així com una diferenciació de gènere en la representació de l'esport femení. Es proposa aprofundir en nous estudis per desvelar si aquests desequilibris perviuen o s'avança cap a cotes més altes d'equitat.

Paraules clau: dones, esport, Jocs Olímpics, mitjans de comunicació, revisió sistemàtica.

Editat per:

© Generalitat de Catalunya
Departament de la Presidència
Institut Nacional d'Educació
Física de Catalunya (INEFC)

ISSN: 2014-0983

*Correspondència:

Juana Salido-Fernández*
juanasalido@correo.ugr.es

Secció:

Ciències humanes i socials

Idioma de l'original:

Espanyol

Rebut:

6 de gener de 2021

Acceptat:

27 d'abril de 2021

Publicat:

1 d'octubre de 2021

Coberta:

Jocs Olímpics de Tòquio 2020 –
Taekwondo: Pes mosca femení
49 kg. Combat per la medalla
d'or. Adriana Cerezo Iglesias
(Espanya) contra Panipak
Wongphatthanakit (Tailàndia).
Makuhari Messe Hall, Chiba
(Japó) 24.07.2021.
REUTERS / Murad Sezer

Introducció

Els estudis sobre la cobertura mediàtica esportiva han trobat des dels inicis una escassa presència femenina, pel fet que les esportistes han arribat a estar excloses o marginades dels mitjans, especialment en la cobertura informativa diària (Toffoletti, 2016), tot i que també durant grans esdeveniments com els Jocs Olímpics (Delorme i Testard, 2015; Salido-Fernandez, 2020). Això es deu al fet que els mitjans, especialment els esportius, són un espai d'hegemonia masculina que dona prioritat a l'esport practicat per homes i transmès a una audiència majoritàriament masculina. En aquests, les dones són infrarepresentades (Billings et al., 2010; Jones, 2013) i han d'assolir grans èxits per gaudir de certa presència. A més, quan apareixen, les mostren de manera trivialitzada, parcial i estereotipada, amb comentaris sobre les seves emocions, aparença física i vida familiar (Eagleman, 2015; Ravel i Gareau, 2016).

A partir dels anys vuitanta comencen a desenvolupar-se investigacions als Estats Units sobre la representació femenina esportiva als mitjans, tot i que és als noranta quan comencen a ser més habituals. Hi destaquen els treballs de Duncan (1990), centrat en els Jocs Olímpics de 1984 i 1988, que troba en la cobertura fotogràfica imatges que minimitzen els èxits de les esportistes a través de comentaris sobre la seva bellesa o indumentària, o Lee (1992), que descobreix una quantitat de cobertura molt desigual tant en el text com en les imatges en aquests mateixos Jocs, així com diferenciació biològica en funció del sexe, amb tendència a la trivialització i marginació de les esportistes. A finals dels noranta, Toohey (1997), en una anàlisi dels Jocs de 1988 i 1992, confirma aquesta inferioritat quantitativa femenina, amb un 30-32% de presència mediàtica davant d'un prominent 60% masculí. Aquestes dades es van suavitzant en les edicions següents; així, la cobertura femenina a l'NBC durant Barcelona 1992 arriba al 44%, però amb biaixos que emfatitzen Griggs, és a dir, els més estètics i principalment individuals com la gimnàstica (Daddario, 1997). Aquestes xifres de cobertura descendeixen per situar-se novament al voltant del 30-33% als Jocs de Sydney 2000 i Atenes 2004 (Capranica et al., 2005; Capranica et al., 2008; Greer et al., 2009), tot i que avancen fins al 40% a Pequín 2008.

Els últims anys, els estudis han continuat mostrant un desequilibri entre les dades de participació i la cobertura als mitjans, com mostra el Projecte Global de Monitoratge de Mitjans (GMMP, 2015), que indica una presència mediàtica general femenina (ràdio, premsa o televisió) d'un 24% a escala mundial, i en el cas de la premsa esportiva amb prou feines del 4%, tot i que la participació de les dones en l'esport és del 40% (UNESCO, 2020). Davant d'aquestes dades, estudis més recents han trobat una cobertura femenina molt més igualada als Jocs de Rio 2016, amb un 58.5% a la cadena nord-americana NBC (Billings et al., 2017). Un avenç al qual han contribuït les diverses institucions i organismes nacionals i internacionals que al llarg dels anys han començat a reclamar cotes més altes

d'igualtat en l'esport i la seva cobertura mediàtica, entre els quals destaca la tasca del Comitè Olímpic Internacional, que defensa un compromís amb la igualtat de gènere a través de les contínues actualitzacions de la Carta Olímpica (COI, 2020a). De fet, la seva previsió per als Jocs de Tòquio és assolir una participació femenina del 49% (COI, 2020b).

Així, tot i que quantitativament s'entreu una cobertura cada cop més equilibrada entre els dos sexes, els autors i les esportistes continuen percebent invisibilització i presència d'estereotips com la bellesa, aparença física i sexualitat (Coche i Tuggle, 2016; Martínez-Abajo et al. 2020), infantilització i victimització, així com emoció, passivitat i debilitat femenines (Eagleman, 2015; Jones, 2013), amb comparacions amb els esportistes masculins, ambivalència i trivialització (Lichfield, 2018). Aquestes formes de representació diferenciada arriben als mitjans digitals, en els quals també s'observa una escassa cobertura femenina i pervivència de biaixos i estereotips idèntics als dels mitjans tradicionals (Johnson et al., 2020; Lichfield i Kavanagh, 2019), així com una creixent presència de perfils femenins definits exclusivament per la seva vinculació sentimental a esportistes masculins i que treuen espai a les esportistes als mitjans (Gómez-Colell, 2015; Muñoz-Muñoz i Salido-Fernandez, 2018).

Aquest treball pretén donar a conèixer en profunditat com ha evolucionat la cobertura de l'esport femení als mitjans durant els Jocs Olímpics a través d'una revisió de les investigacions dutes a terme des d'inicis de l'any 2000 fins a l'actualitat, amb l'objectiu de descobrir-ne els anys més prolífics, les principals àrees en les quals s'han desenvolupat aquests estudis, els autors i les línies d'investigació actuals, així com les propostes de futur exposades.

Metodologia

Aquest estudi va fer una revisió sistemàtica de les principals investigacions publicades sobre la representació mediàtica femenina durant els Jocs Olímpics. Per fer-ho, es va dur a terme una recerca a la Web of Science (WOS), la base de dades que recull les principals publicacions científiques en qualsevol camp, incloses les ciències socials.

Estratègia de recerca

Per realitzar aquest estudi es van seguir els criteris utilitzats en altres revisions sistemàtiques (Castillo i Hallinger, 2018; Cruz-González et al., 2020) i, per a la inclusió dels articles, s'han tingut en compte criteris centrats en l'adequació del tema, evolució temporal, àrees temàtiques, països, autoria i enfocament de les investigacions. Així, es van establir com a criteris d'exclusió i inclusió: articles o revisions publicats en revistes científiques a partir de l'any 2000, per establir-ne l'evolució dels últims 20 anys, i centrats en l'estudi de la representació mediàtica de les esportistes durant els

esdeveniments olímpics celebrats a partir d'aquesta data en àrees de ciències socials i humanitats.

Les paraules clau utilitzades en l'equació de recerca van ser: TS = (wom*n AND Olympic AND media).

Cribatge i extracció de les dades

Tal com s'observa a la Figura 1, la recerca va donar com a resultat un total de 144 registres específics a WOS. A continuació, la recerca es va refinar a través d'una revisió dels articles, eliminant tots els articles anteriors al període establert, també els centrats en els Jocs Paralímpics, pel fet de tenir característiques diferents de cara a l'anàlisi, així com els estudis enfocats en els efectes que una cobertura desigual dels mitjans té sobre les audiències o sobre els esportistes d'elit, pel fet que tenen objectius diferents als d'aquesta investigació. El nombre final va ser de 112.

Després del cribatge, el procés d'extracció final de les dades es va fer mitjançant una lectura profunda, primer dels resums, de manera que els registres es van reduir a 92, i després dels articles complets, per descartar els que no eren rellevants per a la investigació, ja que no s'ajustaven a l'objecte d'estudi. Així, finalment, els articles inclosos per a l'anàlisi van ser $n=58$.

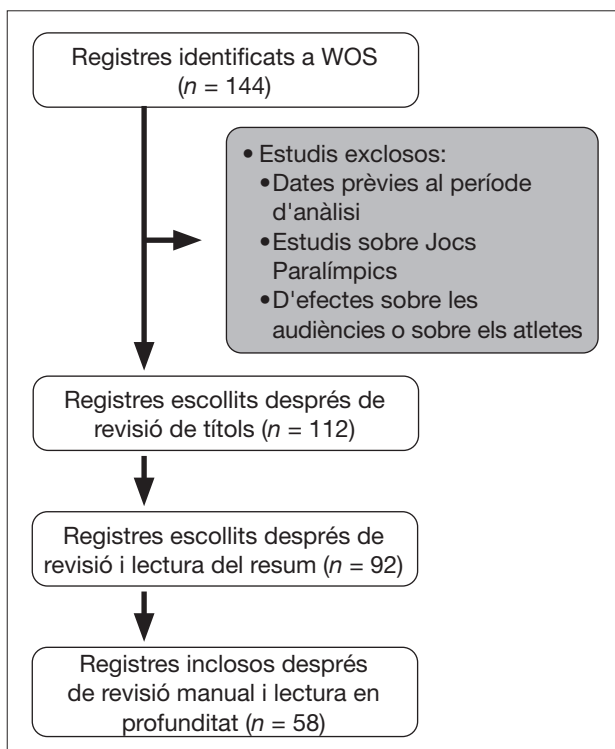

Figura 1
Selecció del estudi. Fuente: elaboración propia.

Un cop definit els registres que s'inclourien a l'anàlisi, es van comparar i analitzar en profunditat els articles segons les seves característiques (àrees, procedència, autoria...) i

principals resultats trobats (Okoli i Schabram, 2010), fet que va permetre establir les següents categories temàtiques:

1. Evolució per anys de la producció científica sobre cobertura olímpica femenina (els primers estudis, els anys més prolífics...).
2. Tipus d'anàlisis realitzades (segons àrees de coneixement).
3. Països i regions amb més pes i trajectòria en la investigació.
4. Cites, autoria i troballes més rellevants.
5. Línies d'investigació futura.

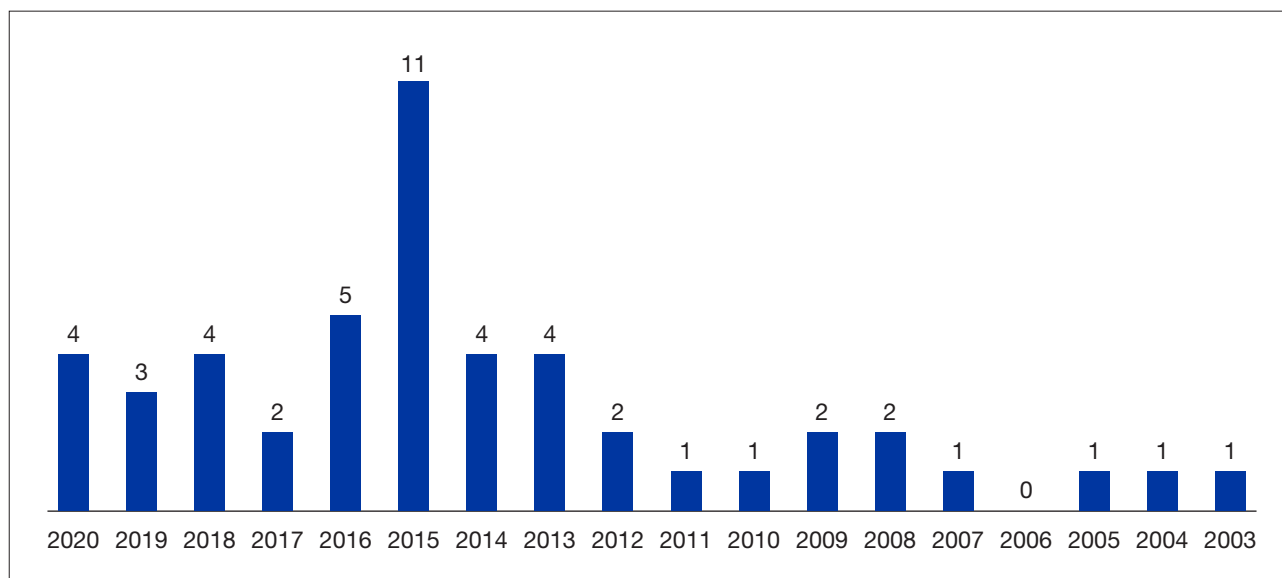
Resultats

Evolució de les investigacions sobre la cobertura olímpica femenina

Els estudis sobre gènere i olimpisme als mitjans compten amb una evolució evident, tal com veiem a la Figura 2. Han passat de comptar a principis de l'any 2000 amb una presència escassa, de tot just una o dues publicacions l'any, a tenir, a partir dels Jocs Olímpics de Londres 2012, un desenvolupament ampli, amb quatre publicacions anuals durant els dos anys següents als Jocs, fins a assolir un màxim històric d'11 publicacions en total el 2015, amb una baixada el 2017 fins a dos estudis, per mantenir-se al voltant de quatre publicacions l'any els anys següents.

Si ens fixem en l'interès que va suscitar cada esdeveniment olímpic entre els investigadors, només trobem una publicació sobre els Jocs de Barcelona 1992 i Atlanta 1996 (Higgs et al., 2003), igual que a Sydney 2000, també amb una publicació específica (Capranica et al., 2005), pujant a tres a Atenes 2004 (Billings, 2007; Capranica et al., 2008; Greer et al., 2009), cap a Torí 2006, per saltar a Pequín 2008 amb nou estudis, entre d'altres els de Billings et al. (2010), Li (2011), Tang i Cooper (2012), Amara (2012) o Jones (2013). A Vancouver 2010 tornem a trobar treballs d'Angelini et al. (2012), així com de Jones i Greer (2012) o Smith (2016).

A partir de l'any 2012, assistim a un moment prolífic per a les publicacions sobre cobertura olímpica femenina, amb l'arribada dels Jocs de Londres, considerats com "els Jocs de les dones", a causa dels nivells de participació i èxits femenins assolits, fet que va comportar un gran interès entre els investigadors, amb 15 estudis específics, entre els quals destaquen els treballs de Ravel i Gareau (2016), Frank i O'Neill (2016), Delorme i Testard (2015), Eagleman (2015) o Godoy-Pressland i Griggs (2014). A més, també es va trobar una incidència cada cop més gran en els Jocs d'hivern, amb quatre estudis a Sotxi 2014 (Delorme i Pressland, 2016; Jakubowska, 2017; MacArthur et al., 2016; 2017) i fins ara dues publicacions als de Pyeongchang 2018 (Oh et al.,

Figura 2

Publicacions científiques per anys. Font: elaboració pròpia amb dades de WOS.

2020; Xu et al., 2020). Als últims Jocs d'estiu de Rio 2016 s'han comptabilitzat sis estudis específics fins a l'actualitat (Dashper, 2018; Litchfield, 2018; Litchfield i Kavanagh, 2019; Villalon i Weiller-Abels, 2018; Xu et al., 2018; Xu et al., 2019), tot i que també s'han trobat estudis sobre aquests Jocs en algunes anàlisis longitudinals que combinen diferents períodes olímpics (Johnson et al., 2020; Organista et al., 2020).

Tipologia d'estudis duts a terme

Els estudis de dones, mitjans i esport, a causa de la seva interdisciplinarietat, han anat avançant per àrees molt diferents al llarg del seu desenvolupament (Fig. 3), amb les ciències socials o la comunicació com les més predominants, tot i que també hi destaquen les ciències de l'esport, la psicologia, la història o la lingüística, i en alguns casos hem trobat registres que estaven presents en diverses disciplines simultàniament. Així, el percentatge més alt el van concentrar les ciències socials, amb el 55 % del total de publicacions, amb treballs destacats com els de Xu et al. (2020, 2019, 2018), enfocats en els dos últims esdeveniments olímpics (els Jocs d'estiu de 2016 i hivern de 2018) i centrats a analitzar la cobertura de les televisions xinesa i australiana. Hi van trobar una infrarepresentació femenina, però, sobretot, una clara diferenciació en les atribucions de l'èxit i el fracàs dels atletes, pel fet que elles triomfaven per les seves habilitats i ells, per l'experiència. En àrees com la comunicació, que va assolir un 50 %, hi destaquen treballs sobre premsa escrita, com els de Delorme i Pressland (2016) o Delorme i Testard (2015), aquest últim basat en l'anàlisi fotogràfica. Tots dos van descriure diferències significatives tant en la quantitat com en la qualitat de la cobertura, amb biaixos de gènere, invisibilització i subrepresentació femenina. Una altra àrea

representativa va ser la sociologia, que va assolir un 31 %, en què destaquen estudis sobre la restauració de la imatge i les disculpes públiques de les esportistes (Litchfield, 2018), nocions que van ser reexaminades i modificades des dels estudis de l'esport, el gènere i la tercera onada feminista. En aquesta àrea també trobem treballs com el d'Amara (2012), amb un estudi sobre el discurs mediàtic amb el xoc de cultures, centrat en la representació de les esportistes musulmanes i l'ús del vel als Jocs de Pequín 2008. Per la seva banda, el cine, ràdio i televisió van assolir un 12 % del total i els estudis d'aquesta disciplina estaven enfocats principalment a la cobertura televisiva, amb més temps en antena i més mencions masculines (61.2 %), diferències notables en les descripcions físiques i de la personalitat en funció del sexe (Billings, 2007; MacArthur et al., 2017), més imatges de parts del cos femení i estatus esportiu inferior (Kian et al., 2013), així com diferències en la producció tècnica visual, fent que l'esport femení es mostrés com menys emocionant (Greer et al., 2009). Altres àrees destacades van ser la psicologia, amb el 10.3 %, o les ciències de l'esport (8.6 %), que compartien articles amb àrees ja mencionades. En aquesta última hi trobem els treballs de Xu et al., 2019; Litchfield i Kavanagh, 2019; Dashper, 2018 o Litchfield, 2018, entre d'altres. La resta d'àrees, tot i que es van percebre com a minoritàries, van traslladar aquests estudis a la història, abordant l'evolució històrica de la representació femenina en esports masculins com l'esquí i el seu impacte en una participació femenina actual més alta (Hofmann, 2012), la salut pública o la psiquiatria. En últim lloc, també trobem treballs sobre lingüística, com el de Zhang (2015), centrat en les construccions lingüístiques de gènere sobre les gimnastes xineses en la cobertura occidental i xinesa, per revelar discriminació de gènere a l'una i l'altra. A la primera es va descobrir un discurs infantil, victimitzat

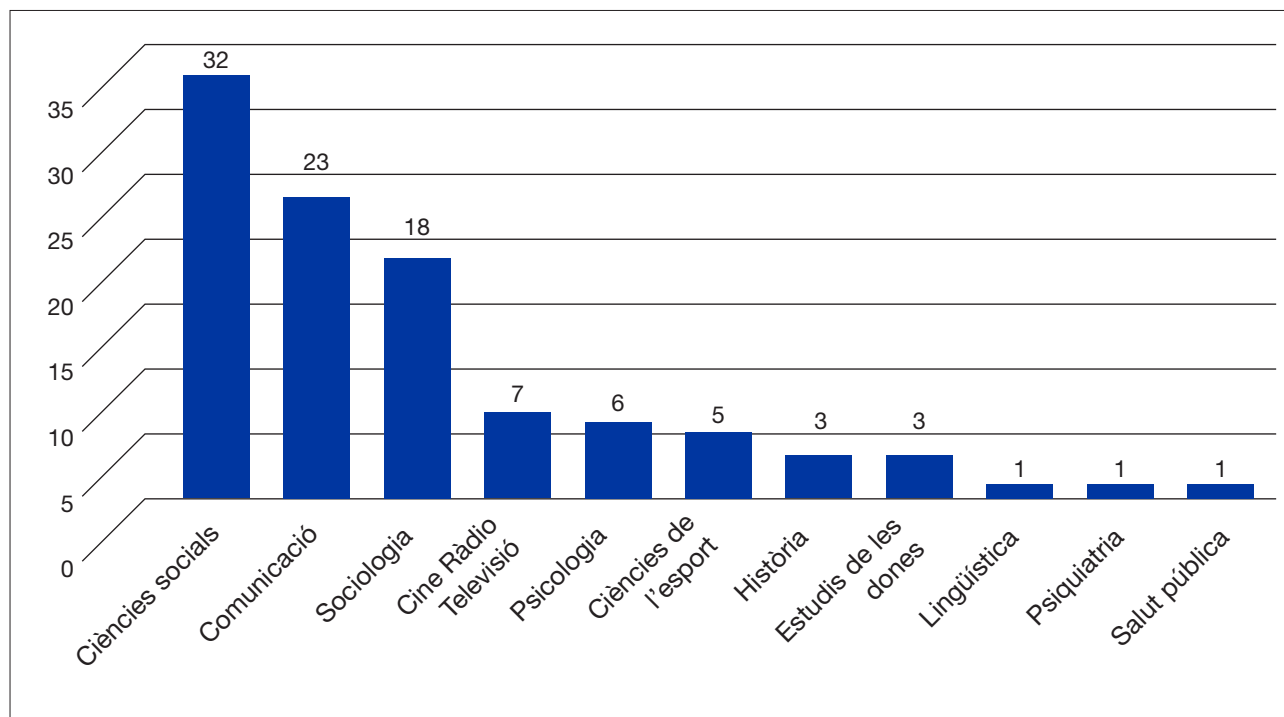

Figura 3

Àrees de coneixement de les investigacions. Font: elaboració pròpia amb dades de WOS.

i passiu davant la duresa del model d'entrenament xinès i a la segona, un discurs de submissió, innocència i obediència a les normes del país.

Països i regions amb més trajectòria i interès sobre la cobertura femenina als Jocs Olímpics

Els estudis sobre esport olímpic femení i mitjans s'han expandit al llarg dels anys per diferents països i regions, tot i que, com veiem a la Figura 4, als Estats Units és on s'ha aconseguit una primera i més alta incidència. Així, trobem que el 53 % de la producció sobre aquest tema s'ha produït en aquest país i aborda des de la premsa escrita (Knight i Giuliano, 2001) i les revistes com *Sport Illustrated* (Dafferner et al., 2019) fins als nous mitjans i xarxes socials (Johnson et al., 2020), però, sobretot, cadenes de televisió, molt especialment l'NBC (Angelini et al., 2012; Billings, 2007; Billings et al., 2010; Greer et al., 2009; Higgs et al., 2003; MacArthur et al., 2016; Smith, 2016).

En segon lloc se situaria Anglaterra, per concentrar el 19 % de les publicacions, amb diversos estudis centrats en la representació femenina a la premsa nacional britànica, en la qual perviu una infrarepresentació femenina tant de les esportistes (O'Neill i Mulready, 2015), amb parcialitat en les fotografies (Godoy-Pressland i Griggs, 2014), com de les reporteres esportives (Franks i O'Neill, 2016). També hi trobem estudis comparatius entre diversos països, com els duts a terme per Delorme i Pressland (2016) sobre França, Anglaterra

i Espanya, que van identificar variacions en la desigualtat mostrada pels mitjans de cada país, amb el cas espanyol com el que oferia un nivell d'equitat més alt. En aquest sentit, les comparatives també van analitzar les diferències culturals, com la representació del vel (Amara, 2012) o de les dones musulmanes en general a la premsa occidental, en la qual es mostraven amb trets d'infantilització, victimització i indefensió i, a més, objectivades i construïdes des de l'alteritat i l'essencialisme excloent (Samie i Sehlikoglu, 2015).

Per la seva banda, França va assolir un 10.3 % del total de la producció científica, centrada en l'estudi de la infrarepresentació femenina als mitjans francesos (Delorme i Testard, 2015), però també s'hi van trobar comparatives entre diversos països com Bèlgica, Dinamarca, França o Itàlia (Capranica et al., 2005), així com de mitjans nord-americans (Dafferner et al., 2019), amb avenços significatius en la cobertura dels èxits femenins, però amb pervivència de biaixos basats en la sexualització i objectivació dels seus cossos. Altres països que van mostrar més incidència en els estudis sobre les esportistes van ser Austràlia (Litchfield, 2018; Litchfield i Kavanagh, 2019; Xu et al., 2019) i el Canadà (Johnson et al., 2020; Mcgannon et al., 2015), amb aproximadament un 7 % cadascun. Per últim, Nova Zelanda va assolir un 5 % (Eagleman, 2015; Eagleman et al., 2014) i de forma testimonial també van aparèixer Itàlia (Capranica et al., 2008), la Xina (Oh et al., 2020; Xu et al., 2020), Polònia (Organista et al., 2020) o Suècia (Hedenborg, 2013; Hellborg i Hedenborg, 2015), amb un 3.5 % cadascun. Aquests percentatges estan referits al total

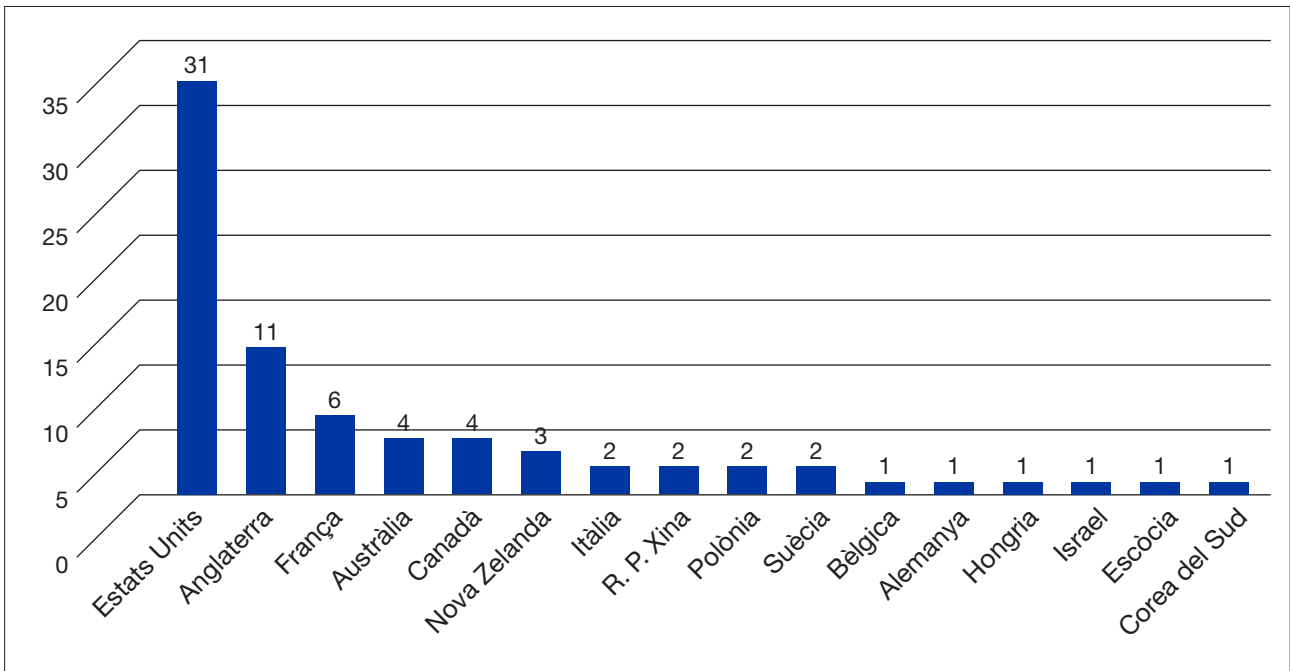

Figura 4
Països/regions amb més incidència en la investigació. Font: elaboració pròpia amb dades de WOS.

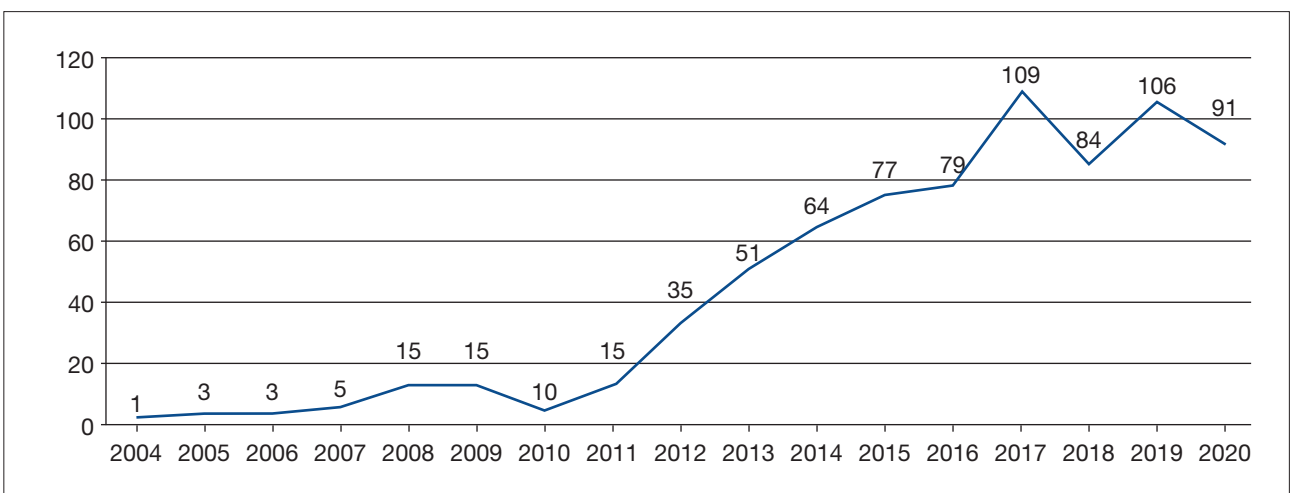

Figura 5
Evolució de les cites per anys. Font: elaboració pròpia amb dades de WOS.

d'articles analitzats (58) i varien pel fet que alguns estudis els ha dut a terme més d'un país.

Cites, autors i principals troballes

Cal destacar que, de forma conjunta, les publicacions científiques sobre cobertura mediàtica femenina als Jocs arriben a un total de 763 cites, amb una mitjana de 13.16 cites cada article, 44.8 cites per any de tots els estudis i un índex h de 15. A més, trobem un gran creixement de les cites des de l'any 2011 (15), per arribar al màxim el 2017 (109 en

total). L'any següent es va produir una certa baixada, fins a 84, i novament, un increment el 2019 (106), per assolir-ne 91 des de l'1 de gener d'aquest any (2020) (Fig. 5).

La taula següent (Tabla 1) recull algunes de les investigacions més importants de les diverses edicions dels Jocs Olímpics publicades des de l'any 2000. Cal destacar els primers treballs centrats especialment en la televisió nord-americana (NBC), que van trobar, en primer lloc, una cobertura masculina més gran que la femenina al llarg de diversos Jocs (Angelini et al., 2012; Billings, 2007; Billings et al., 2010; Higgs et al., 2003), per anar incorporant després

Taula 1*Evolució de les investigacions sobre cobertura femenina.*

Autoria i any	Esdeveniment olímpic	Mitjà analitzat	Principals troballes
Higgs et al. (2003)	Barcelona 92-Atlanta 96	Televisió: NBC	Més cobertura masculina, esport apropiat femení, més crítiques davant d'errors femenins
Capranica et al. (2005)	Sydney 2000	Premsa escrita	Nacionalisme, més igualtat en la cobertura
Billings (2007)	Atenes 2004	Televisió: NBC	Cobertura diferenciada per gènere: subjectivitat i biaixos en les descripcions femenines
Greer et al. (2009)	Atenes 2004	Televisió: NBC	Biaixos en imatges: cobertura masculina visualment més emocionant, autoritat simbòlica masculina
Billings et al. (2010)	Pequín 2008	Televisió: NBC	Menys cobertura femenina, diferències de gènere i falta d'equilibri en les descripcions
Jones (2013)	Pequín 2008	Televisió digital: ABC, BBC, CBC i TVNZ	El doble de notícies i imatges masculines i estereotips de gènere: dependència, emoció i falta de compromís femenins
Angelini et al. (2012)	Vancouver 2010	Televisió: NBC	Desequilibris quantitius: 3/5 de cobertura masculina i 75 % de les mencions
Kian et al. (2013)	Londres 2012	Diversos mitjans	Esports apropiats femenins, sexualització, infantilització i estatus secundari femení
Godoy-Pressland i Griggs (2014)	Londres 2012	Premsa escrita	Més cobertura fotogràfica masculina, més activa i en equip
Eagleman (2015)	Londres 2012	Premsa escrita	Enquadrament diferenciat de gènere, esport apropiat, descripcions infantilitzades, simplificades i sobre el cos femení
Delorme i Testard (2015)	Londres 2012	Premsa esportiva	Subrepresentació femenina en fotografies, tot i que sense diferències significatives en la mida, posició ni contingut
MacArthur et al. (2016)	Sotxi 2014	Televisió: NBC	Menor cobertura femenina (41.7 %) Diferències de gènere en les descripcions de la personalitat i el físic
Litchfield i Kavanagh (2019)	Rio 2016	Comptes de Twitter oficial	Avenços en la quantitat de cobertura (47 % masc. i 42 % fem.). Imatges diferenciades segons el gènere i infantilització femenina
Xu et al. (2018)	Rio 2016	Televisió Central Xinesa	No es troben diferències significatives. Fins i tot es percep més presència masculina en patinatge artístic que als països occidentals
Organista et al. (2020)	Vancouver 2010, Londres 2012, Sotxi 2014, Rio 2016	Premsa	Significativa infrarepresentació femenina, diferències de gènere en la descripció, nacionalisme, i menys valor a les atletes no poloneses

Font: elaboració pròpia.

altres tipus d'estudis que van desvelar diferències de gènere basades en biaixos segons l'esport, per exemple, els d'hivern, considerats més masculins pel fet que solen ser de més esforç i contacte físic (Billings, 2007). Però els estudis també es van ampliar a les imatges, més emocionants en el cas dels esportistes homes, com es veu en els Jocs d'Atenes 2004 (Greer et al., 2009), o a l'ús del llenguatge, amb diferències en les descripcions de la personalitat i físic dels atletes, en el cas de Sotxi 2014 (MacArthur et al., 2016).

A partir de 2012, els estudis es van començar a estendre a altres mitjans diferents, com les televisions digitals. Hi destaca el treball de Jones (2013) a Pequín 2008, que també va trobar diferències quantitatives en les imatges digitals i estereotips clars com l'emoció, dependència i falta de compromís amb l'esport en el cas femení, així com en la premsa escrita, que van des de la subrepresentació femenina en el text i les imatges a Londres 2012 (Delorme i Testard, 2015; Godoy-Pressland i Griggs, 2014) fins a enquadraments diferenciats de gènere

(Eagleman, 2015) i presència d'estereotips com la sexualització i infantilització femenina (Kian et al., 2013), troballes que contrastaven amb l'estudi dut a terme per Xu et al. (2018), que van trobar més equitat a la cobertura de la televisió xinesa. Els últims anys han començat a incorporar-se anàlisis sobre les xarxes socials, entre les quals destaca, per exemple, l'estudi de Litchfield i Kavanagh (2019) sobre els comptes oficials de Twitter de diverses institucions durant Rio 2016, en els quals també es perceben nivells més alts d'equitat i, no obstant això, hi perviuen diferències de gènere, amb imatges més actives masculines i infantilització femenina. L'última actualització de la situació la van dur a terme Organista et al. (2020) a la premsa polonesa, a través d'un estudi longitudinal que comprenia tots els Jocs Olímpics celebrats des de 2010, tant d'hivern com d'estiu, que va desvelar una significativa infrarepresentació femenina i el manteniment de biaixos de gènere que disminuïen en el cas del seu equip nacional, a causa del marcat discurs nacionalista associat a aquest tipus d'esdeveniments de competició mundial.

Línies futures

Les diverses investigacions dutes a terme sobre representació femenina durant els esdeveniments olímpics han anat proposant al llarg del temps ampliar el focus d'anàlisi més enllà de la premsa tradicional, explorant a fons la cobertura femenina en nous mitjans, com les plataformes digitals (Xu et al., 2020). També han plantejat aprofundir en estudis qualitius amb comparatives entre diversos esdeveniments olímpics o esports diferents, incloent-hi no només disciplines considerades apropiades femenines sinó també apropiades masculines o neutres (Eagleman, 2015). A més, es proposen monitoratges continus de mitjans per mesurar l'impacte que tenen les diferents accions dutes a terme per part dels organismes nacionals i internacionals amb respecte a l'equitat de gènere i conèixer com avança la cobertura diària femenina en els mitjans esportius fora dels grans campionats (Delorme i Testard, 2015).

Discussió i conclusions

Els estudis sobre la cobertura femenina durant els Jocs Olímpics han tingut des d'inicis de l'any 2000 una evolució lenta, tot i que constant, amb el moment de màxima producció el 2015, amb un total d'11 publicacions. Aquest fet es produeix per l'interès que comencen a despertar els èxits femenins, sobretot des dels Jocs de Londres 2012, que aconsegueixen atraure l'atenció d'un gran nombre d'investigadors que busquen examinar la cobertura destinada a les esportistes i els seus èxits, amb un total de 15 publicacions dedicades en exclusiva a aquests Jocs.

Després d'aquests, els Jocs de Rio 2016 han mantingut un nivell alt d'atenció (sis publicacions), que es preveu que encara no ha finalitzat.

Aquests estudis compten amb un elevat component d'interdisciplinarietat, pel fet que s'aborden des d'àrees com les ciències socials (55 %) i la comunicació (40 %), així com des de la psicologia (10.3 %) o les ciències de l'esport (8.6 %). El centre de producció principal d'aquestes investigacions se situa als Estats Units (53 %), seguit d'Anglaterra (19 %) i França (10.3 %), entre d'altres, fet que converteix Europa en el segon focus, amb més del 46 % de la producció. A més, es comença a expandir a altres països, com Austràlia i el Canadà (6.9 % cadascun).

Aquestes investigacions també han comptat amb un notable augment quant a impacte, passant amb prou feines d'una cita el 2005 al màxim el 2017, amb 109, i prop de 100 el 2020, així com una mitjana de gairebé 45 cites anuals de tots els autors. En general, els estudis aborden tots els mitjans de comunicació, des de la televisió (Billings, 2007; Greer et al., 2009, Xu et al., 2018), passant per la premsa escrita (Capranica et al., 2005, Godoy-Pressland i Griggs, 2014, Eagleman, 2015) o els nous mitjans digitals (Jones, 2013) i xarxes socials (Litchfield i Kavanagh, 2019). Aquests treballs indiquen que tot i que s'ha produït un gran avenç en l'evolució de la cobertura, amb nivells més alts d'equitat en la quantitat (Litchfield i Kavanagh, 2019, Xu et al., 2018), encara avui es perceben biaixos que van des de la infrarepresentació en el text i imatges (Billings, 2007; Jones, 2013; MacArthur et al., 2016), passant per diferències en les descripcions dels esportistes en funció del gènere (Billings et al., 2010; Organista et al., 2020), fins a una atenció més alta a esports apropiats masculins i femenins (Eagleman, 2015). A més, en aquests hi perviu un esforç de l'emoció i dependència (Jones, 2013), infantilització i passivitat (Godoy-Pressland i Griggs 2014), així com bellesa i sexualització femenines (Kian et al., 2013).

En aquest sentit, els investigadors plantegen ampliar el focus d'estudi a altres competicions i altres esports considerats masculins o neutres (Eagleman, 2015), així com a aprofundir en la cobertura de nous mitjans, com les plataformes digitals (Xu et al., 2020). També proposen completar les investigacions amb nous estudis que permetin comprovar si les mesures implementades pels diferents organismes per avançar en equitat de gènere troben correspondència en aquests mitjans (Delorme i Testard, 2015).

En resum, trobem que, tot i els evidents avenços aconseguits en la cobertura de l'esport femení, el sexe i les normes de gènere continuen influint encara avui en les transmissions mediàtiques dels Jocs Olímpics, independentment del mitjà, esport o país en el qual tinguin

lloc. Així, recollint els diferents treballs dels investigadors, es proposa avançar en nous estudis que, d'una banda, monitorin els mitjans per descobrir si els avenços en la quantitat de cobertura femenina tendeixen a una consolidació, però, sobretot, que amplii el focus d'anàlisi a estudis qualitius centrats a conèixer els marcs d'informació que els mitjans imposen a les audiències, per descobrir si hi perviuen les diferències de gènere existents, en sorgeixen d'altres adaptades als nous mitjans o s'avança cap a cotes més altes d'igualtat en representació mediàtica esportiva.

Referències

- Amara, M. (2012). Veiled Women Athletes in the 2008 Beijing Olympics: Media Accounts. *International Journal of the History of Sport*, 29(4), 638-651. <https://doi.org/10.1080/09523367.2012.658194>
- Angelini, J. R., Macarthur, P. J., & Billings, A. (2012). What's The Gendered Story? Vancouver's Prime Time Olympic Glory on NBC. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 56(2), 261-279. <https://doi.org/10.1080/08838151.2012.678515>
- Billings, A. C. (2007). From Diving Boards to Pole Vaults: Gendered Athlete Portrayals in the Big Four Sports at the 2004 Athens Summer Olympics. *Southern Communication Journal*, 72(4), 329-344. <https://doi.org/10.1080/104179407016667563>
- Billings, A. C., Angelini, J. R., & Duke, A. H. (2010). Gendered Profiles of Olympic History: Sportscaster Dialogue in the 2008 Beijing Olympics. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 54(1), 9-23. <https://doi.org/10.1080/08838150903550352>
- Billings, A., Angelini, J., & Macarthur, P. (2017). *Olympic Television. Broadcasting the Biggest Show on Earth*. New York: Routledge.
- Capranica, L., Minganti, C., Billat, V., Hanghoj, S., Piacentini, M. F., Cumps, E., & Meeusen, R. (2005). Newspaper coverage of women's sports during the 2000 Sydney Olympic Games: Belgium, Denmark, France, and Italy. *Research Quarterly for Exercise and Sport*, 76(2), 212-223. <https://doi.org/10.1080/02701367.2005.10599282>
- Capranica, L., Tessitore, A., D'artibale, E., Cortis, C., Casella, R., Camilleri, E., & Pesce, C. (2008). Italian Women's Television Coverage and Audience During the 2004 Athens Olympic Games. *Research Quarterly for Exercise and Sport*, 79(1), 101-115. <https://doi.org/10.1080/02701367.2008.10599465>
- Castillo, F. A., & Hallinger, P. (2018). Systematic review of research on educational leadership and management in Latin America, 1991-2017. *Educational Management Administration & Leadership*, 46(2), 207-225. <https://doi.org/10.1177/1741143217745882>
- Coche, R., & Tuggle, C. A. (2016). The Women's Olympics? A Gender Analysis of NBC's Coverage of the 2012 London Summer Games. *Electronic News*, 10(2), 121-138. <https://doi.org/10.1177/1931243116647770>
- Comité Olímpico Internacional (2020a). *Carta Olímpica*. Recuperado de <https://cutt.ly/sfkozXh>
- Comité Olímpico Internacional (2020b). *Trailblazing Tokyo looking ahead with dazzling innovation*. Recuperado de <https://cutt.ly/kfkoQfI>
- Cruz-Gonzalez, C., Lucena-Rodriguez, C., & Domingo-Segovia, J. (2020). A systematic review of principals' leadership identity from 1993 to 2019. *Educational Management Administration & Leadership*, 1-23. <https://doi.org/10.1177/1741143219896053>
- Daddario, G. (1997). Gendered Sports Programming: 1992 Summer Olympic Coverage and the Feminine Narrative Form. *Sociology of Sport Journal*, 14(2), 103-120. <https://doi.org/10.1123/ssj.14.2.103>
- Dafferner, M., Campagna, J., & Rodgers, R. F. (2019). Making gains: Hypermuscularity and objectification of male and female Olympic athletes in Sports Illustrated across 60 years. *Body Image*, 29, 156-160. <https://doi.org/10.1016/j.bodyim.2019.04.001>
- Dasher, K. (2018). Smiling assassins, brides-to-be and super mums: the importance of gender and celebrity in media framing of female athletes at the 2016 Olympic Games. *Sport in Society*, 21(11), 1739-1757. <https://doi.org/10.1080/17430437.2017.1409729>
- Delorme, N., & Pressland, A. (2016). The Visibility of Female Athletes: A Comparison of the Sochi 2014 Winter Olympic Games Coverage in French, British, and Spanish Newspapers. *Sociology of Sport Journal*, 33(4), 317-333. <https://doi.org/10.1123/ssj.2016-0017>
- Delorme, N., & Testard, N. (2015). Sex equity in French newspaper photographs: A content analysis of 2012 Olympic Games by L'Equipe. *European Journal of Sport Science*, 15(8), 757-763. <https://doi.org/10.1080/17461391.2015.1053100>
- Duncan, M. C. (1990). Sports Photographs and Sexual Difference: Images of Women and Men in the 1984 and 1988 Olympic Games. *Sociology of Sport Journal*, 7(1), 22-43.
- Eagleman, A. N. (2015). Constructing gender differences: newspaper portrayals of male and female gymnasts at the 2012 Olympic Games. *Sport in Society*, 18(2), 234-247. <https://doi.org/10.1080/17430437.2013.854509>
- Eagleman, A. N., Rodenberg, R. M., & Lee, S. (2014). From hollow-eyed pixies to team of adults: media portrayals of Olympic women's gymnastics before and after an increased minimum age policy. *Qualitative Research in Sport Exercise and Health*, 6(3), 401-421. <https://doi.org/10.1080/2159676X.2013.877961>
- Franks, S., & O'Neill, D. (2016). Women reporting sport: Still a man's game? *Journalism*, 4, 474-492. <https://doi.org/10.1177/1464884914561573>
- Global Media Monitoring Project (2015). *Who makes the news?* Recuperado de <https://cutt.ly/Hfko3Gw>
- Godoy-Pressland, A., & Griggs, G. (2014). The photographic representation of female athletes in the British print media during the London 2012 Olympic Games. *Sport in Society*, 17(6), 808-823. <https://doi.org/10.1080/17430437.2014.882908>
- Gómez-Colell, E. (2015). Adolescence and Sport: Lack of Female Athletes as Role Models in the Spanish Media. *Apunts Educació Física y Deportes*, 122, 81-87. [https://doi.org/10.5672/apunts.2014-0983.es.\(2015/4\).122.09](https://doi.org/10.5672/apunts.2014-0983.es.(2015/4).122.09)
- Greer, J. D., Hardin, M., & Homan, C. (2009). Naturally Less Exciting? Visual Production of Men's and Women's Track and Field Coverage During the 2004 Olympics. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 53(2), 173-189. <https://doi.org/10.1080/08838150902907595>
- Hedenborg, S. (2013). The Olympic Games in London 2012 from a Swedish Media Perspective. *International Journal of the History of Sport*, 30(7), 789-804. <https://doi.org/10.1080/09523367.2013.773889>
- Hellborg, A. M., & Hedenborg, S. (2015). The rocker and the heroine: gendered media representation of equestrian sports at the 2012 Olympics. *Sport in Society*, 18(2), 248-261. <https://doi.org/10.1080/17430437.2013.854510>
- Higgs, C. T., Weiller, K. H., & Martin, S. B. (2003). Gender bias in the 1996 Olympic Games - A comparative analysis. *Journal of Sport & Social Issues*, 27(1), 52-64. <https://doi.org/10.1177/0193732502239585>
- Hofmann, A. R. (2012). The floating Baroness and the Queen of the Skis. *International Journal of the History of Sport*, 29(2), 247-258. <https://doi.org/10.1080/09523367.2012.641217>
- Jakubowska, H. (2017). Framing the Winter Olympic Games: A Content Analysis of Polish Newspapers Coverage of Female and Male Athletes. *Polish Sociological Review*, 197, 67-81. Recuperado de <https://cutt.ly/rfjtB08>
- Johnson, R. G., Romney, M., Hull, K., & Pegoraro, A. (2020). Shared Space: How North America Olympic Broadcasters Framed Gender on Instagram. *Communication & Sport*. <https://doi.org/10.1177/2167479520932896>
- Jones, D. (2013). Online coverage of the 2008 Olympic Games on the ABC, BBC, CBC and TVNZ. *Pacific Journalism Review*, 19(1), 244-263. <https://doi.org/10.24135/pjr.v19i1.248>
- Jones, A., & Greer, J. (2012). Go Heavy or Go Home: An Examination of Audience Attitudes and Their Relationship to Gender Cues in the 2010 Olympic Snowboarding Coverage. *Mass Communication and Society*, 15(4), 598-621. <https://doi.org/10.1080/15205436.2012.674171>
- Kian, E., Berstein, A., & Mcguire, J. (2013). A major boost for gender equality or more of the same? The television coverage of female athletes at the 2012 London Olympic Games. *The Journal of Popular Television*, 1(1), 143-149. https://doi.org/10.1386/jptv.1.1.143_1
- Knight, J. L., & Giuliano, T. A. (2001). He's a laker; She's a looker: The consequences of gender-stereotypical portrayals of male and female athletes by the print media. *Sex roles*, 45(3-4), 217-229. <https://doi.org/10.1023/A:1013553811620>
- Lee, J. (1992). Media Portrayals of Male and Female Olympic Athletes: Analyses of Newspaper Accounts of the 1984 and the 1988 Summer Games. *International Review for the Sociology of Sport*, 27(3), 197-219. <https://doi.org/10.1177/101269029202700301>

- Li, H. (2011). The Gendered Performance at the Beijing Olympics: The Construction of the Olympic Misses and Cheerleaders. *Communication Theory*, 21(4), 368-394. <https://doi.org/10.1111/j.1468-2885.2011.01392.x>
- Litchfield, C. (2018). I just hope people can forgive me: Australian women athletes, apologies and image restoration at the Rio Olympic Games. *Leisure Studies*, 37(4), 411-423. <https://doi.org/10.1080/02614367.2018.1444082>
- Litchfield, C., & Kavanagh, E. (2019). Twitter, Team GB and the Australian Olympic Team: representations of gender in social media spaces. *Sport in Society*, 22(7), 1148-1164. <https://doi.org/10.1080/17430437.2018.1504775>
- MacArthur, P. J., Angelini, J. R., Billings, A. C., & Smith, L. R. (2016). The dwindling Winter Olympic divide between male and female athletes: the NBC broadcast network's primetime coverage of the 2014 Sochi Olympic Games. *Sport in Society*, 19(10), 1556-1572. <https://doi.org/10.1080/17430437.2016.1159193>
- MacArthur, P. J., Angelini, J. R., Smith, L. R., & Billings, A. C. (2017). The Canadian State of Mind: Coverage of Men and Women Athletes in the Canadian Broadcasting Corporation's Prime Time Broadcast of the 2014 Sochi Winter Olympic Games. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 61(2), 410-429. <https://doi.org/10.1080/08838151.2017.1309412>
- Martínez-Abajo, J., Vizcarra, M.-T., & Lasarte, G. (2020). How do Sportswomen Perceive the Way they are Treated in the Media?. *Apunts Educación Física y Deportes*, 139, 73-82. [https://doi.org/10.5672/apunts.2014-0983.es.\(2020/1\).139.10](https://doi.org/10.5672/apunts.2014-0983.es.(2020/1).139.10)
- Megannon, K. R., Gonsalves, C. A., Schinke, R. J., & Busanich, R. (2015). Negotiating motherhood and athletic identity: A qualitative analysis of Olympic athlete mother representations in media narratives. *Psychology of Sport and Exercise*, 20, 51-59. <https://doi.org/10.1016/j.psychsport.2015.04.010>
- Muñoz-Muñoz, A. M., & Salido-Fernandez, J. (2018). Tratamiento informativo de las esposas y novias (WAGs) de los deportistas en la prensa digital deportiva española. *El profesional de la información*, 27(2), 331-340. <https://doi.org/10.3145/epi.2018.mar.11>
- Oh, T., Kim, S. Love, A., & Seo, W. J. (2020). Media Framing of the Unified Korean Olympic Women's Ice Hockey Team. *Communication & Sport*. <https://doi.org/10.1177/2167479520925765>
- Okoli, C., & Schabram, K. (2010). A Guide to Conducting a Systematic Literature Review of Information Systems Research. *Sprouts: Working Papers on Information Systems*, 10(6). <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.1954824>
- O'Neill, D., & Mulready, M. (2015). The invisible woman? A comparative study of women's sports coverage in the UK national press before and after the 2012 Olympic Games. *Journalism practice*, 9(5), 651-668. <https://doi.org/10.1080/17512786.2014.965925>
- Organista, N., Mazur, Z., & Doczi, T. (2020). Our ladies versus our dominators: Gender differences and nationalist discourse in the Polish Olympic coverage. *Physical Culture and Sport Studies and Research*, 87(1), 9-23. <https://doi.org/10.2478/pcssr-2020-0015>
- Ravel, B., & Gareau, M. (2016). French football needs more women like Adriana? Examining the media coverage of France's women's national football team for the 2011 World Cup and the 2012 Olympic Games. *International Review for the Sociology of Sport*, 51(7), 833-847. <https://doi.org/10.1177/1012690214556912>
- Salido-Fernandez, J. (2020). Olimpismo, género y comunicación: una aproximación al deporte femenino y a su representación en los medios deportivos. *Comunicación y género*, 3(2), 173-182. <http://dx.doi.org/10.5209/cgen.68559>
- Samie, S. F., & Sehlkloglu, S. (2015). Strange, incompetent and out-of-place Media, Muslim sportswomen and London 2012. *Feminist Media Studies*, 15(3), 363-381. <https://doi.org/10.1080/14680777.2014.947522>
- Smith, L. R. (2016). Up Against the Boards: An Analysis of the Visual Production of the 2010 Olympic Ice Hockey Games. *Communication & Sport*, 4(1), 62-81. <https://doi.org/10.1177/2167479514522793>
- Tang, T., & Cooper, R. (2012). Gender, Sports, and New Media: Predictors of Viewing during the 2008 Beijing Olympics. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 56(1), 75-91. <https://doi.org/10.1080/08838151.2011.648685>
- Toffoletti, K. (2016). Analyzing media representations of sportswomen - Expanding the conceptual boundaries using a postfeminist sensibility. *Sociology of Sport Journal* 33(3), 199-207. <https://doi.org/10.1123/ssj.2015-0136>
- Toohy, K. (1997). Australian television, gender and the Olympic Games. *International Review for the Sociology of Sport*, 32(1), 19-29. <https://doi.org/10.1177/101269097032001003>
- UNESCO (2020). *Gender Equality in Sports Media*. Recuperado de <https://cutt.ly/HfkattK>
- Villalon, C., & Weiller-Abels, K. (2018). NBC's televised media portrayal of female athletes in the 2016 Rio Summer Olympic Games: a critical feminist view. *Sport in Society*, 21(8), 1137-1157. <https://doi.org/10.1080/17430437.2018.1442206>
- Xu, Q. R., Billings, A., & Fan, M. H. (2018). When Women Fail to Hold Up More Than Half the Sky: Gendered Frames of CCTV's Coverage of Gymnastics at the 2016 Summer Olympics. *Communication & Sport*, 6(2), 154-174. <https://doi.org/10.1177/2167479517695542>
- Xu, Q. R., Billings, A., Scott, O. K. M., Lewis, M., & Sharpe, S. (2019). Gender differences through the lens of Rio: Australian Olympic primetime coverage of the 2016 Rio Summer Olympic Games. *International Review for the Sociology of Sport*, 54(5), 517-535. <https://doi.org/10.1177/1012690217710690>
- Xu, Q. R., Billings, A., Wang, H., Jin, R., Guo, S. T., & Xu, M. M. (2020). Women, men, and five Olympic rings: An examination of Chinese Central Television's broadcast of the 2018 PyeongChang Winter Olympics. *International Review for the Sociology of Sport*, 55(6), 747-766. <https://doi.org/10.1177/1012690219849950>
- Zhang, L. W. (2015). A Cluster Analysis of Gender Discrimination in Chinese and Western News Media. *International Journal of English Linguistics*, 5(3), 11-18. <https://doi.org/10.5539/ijel.v5n3p11>

Conflicte d'interessos: les autories no han comunicat cap conflicte d'interessos.

© Copyright Generalitat de Catalunya (INEFC). Aquest article està disponible a la url <https://www.revista-apunts.com/ca/>. Aquest treball està publicat sota una llicència Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International License. Les imatges o qualsevol altre material de tercers d'aquest article estan incloses a la llicència Creative Commons de l'article, tret que s'indiqui el contrari a la línia de crèdit; si el material no s'inclou sota la llicència Creative Commons, els usuaris hauran d'obtenir el permís del titular de la llicència per reproduir el material. Per veure una còpia d'aquesta llicència, visiteu <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/deed.ca>